Nr 10

Justitieutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1974:1 gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1974/75 till brottsförebyggande rådet, m. m. jämte motioner.

ANDRA HUVUDTITELN

Justitiedepartementet m. m.

1. **Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader.** Kungl. Maj:t har i propositionen 1974:1 bilaga 4 (justitiedepartementet) under punkten A 11 (s. 18–53) föreslagit riksdagen att *dels* godkänna att ett brottsförebyggande råd med de uppgifter som angetts i statsverkspropositionen inrättas den 1 juli 1974, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att vid rådet inrätta en ordinarie tjänst som chef för rådets kansli med beteckningen r, *dels ock* till Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 1 550 000 kr.

Motioner

I motionen 1974:151 av herr Bohman m. fl. (m) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen *dels* hos Kungl. Maj:t anhåller att det brottsförebyggande rådet får i uppdrag att företa en analys av massmedias roll i samband med brott och brottsförebyggande verksamhet och att snarast framlägga förslag om formerna för ett förbättrat samarbete mellan polisen och Sveriges Radio (yrkande 1), *dels* anhåller att Kungl. Maj:t låter insamla och sammanställa uppgifter om vad brottsligheten kostar samhället och den enskilde i enlighet med vad i motionen anförs (yrkande 2), *dels* hos Kungl. Maj:t anhåller att en utredning tillsätts med uppgift att framlägga förslag till sådana åtgärder att samhället snabbt kan reagera mot unga lagöverträdare, varvid någon form av jourdomstolar främst i storstäderna samt en ny påföljd i form av kortvarigt frihetsberövande också bör övervägas (yrkande 3), *dels* hos Kungl. Maj:t anhåller att forskningsgruppen inom det brottsförebyggande rådet får i uppdrag att initiera kriminologisk grundforskning i enlighet med vad i motionen anförs (yrkande 9), *dels* hos Kungl. Maj:t uttalar att ytterligare en professur i kriminologi snarast inrättas och att Kungl. Maj:t framlägger förslag härom (yrkande 10), *dels ock* uttalar att det brottsförebyggande rådet icke bör inrättas som en fristående myndighet utan bör anknytas till statsrådsberedningen (yrkande 11).

I motionen 1974:195 av herr Bohman m. fl. (m) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om förslag om inrättande av en forsknings- och utvecklingsenhet vid rikspolisstyrelsen i huvudsaklig överensstämmelse med vad som förordats i betänkandet (SOU 1973:35) Kriminologisk forskning.

I motionen 1974:276 av herr Westberg i Ljusdal m. fl. (fp, c, m) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om förslag rörande inrättandet av en forsknings- och utvecklingsenhet vid rikspolisstyrelsen i enlighet med vad som anförs i motionen.

I motionen 1974:636 av herr Fälldin m. fl. (c) hemställs såvitt nu är i fråga *dels* att riksdagen beträffande brottsförebyggande rådets konstruktion uttalar att rådet bör förankras i statsdepartementen i enlighet med vad i motionen anförs och att rådet i avvaktan på förnyad prövning av frågan om dess konstruktion fortsätter sin verksamhet som kommitté (yrkande 1), *dels* att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition 1974:1, bilaga 4, punkt A 11 beslutar att till Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 1 985 000 kr. (yrkande 2 a).

I motionen 1974:1259 av herrar Ullsten (fp) och Jonsson i Mora (fp) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t begära en översyn av brottsbalkens val av kriminaliserade beteenden och av specialstraffrätten i syfte att begränsa antalet straffbestämmelser (yrkande A 1).

I motionen 1974:1261 av herr Westberg i Ljusdal m. fl. (fp) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t *dels* som sin mening uttalar att brottsförebyggande rådet bör i avvaktan på förnyad prövning av frågan om dess konstruktion t. v. fortsätta sin verksamhet som kommitté, *dels* anhåller om en förutsättningslös utredning av förslaget att domstolarna i brottmål endast tar ställning till skuldfrågan medan ett särskilt organ med starkt inslag av behandlingsexpertis beslutar om behandlingens utformning.

Utskottet

Inledning

I propositionen föreslås att ett brottsförebyggande råd skall inrättas den 1 juli 1974. Rådet är avsett att vara ett samordnande och rådgivande organ som, i samverkan med de olika myndigheter vilka på sina särskilda områden bedriver brottsförebyggande verksamhet, skall genom insatser på bred front söka komma till rätta med brottsligheten. Enligt förslaget skall rådet självt inom ramen för sina resurser avgöra vilka frågor rådet anser vara av sådan vikt i det brottsförebyggande arbetet att de bör utredas närmare och under vilka former verksamheten skall bedrivas. Avsikten är att rådets arbete i stor utsträckning skall bedrivas i arbetsgrupper. Rådet föreslås bli en självständig myndighet direkt under Kungl. Maj:t och ledas av en av Kungl. Maj:t utsedd styrelse. Det löpande

arbetet skall ledas av ett verkställande utskott. Rådet föreslås till sitt förfogande få ett kansli bestående av två enheter underställda chefen för rådets kansli jämte viss administrativ personal. Av enheterna skall – med hänsyn till forskningens stora betydelse för rådets verksamhet – en fungera som utvecklingsenhet. Den andra föreslås få benämningen utredningsenhet. Till rådet skall knytas experter från olika myndigheter och försäkringsbolag samt en samrådsgrupp med företrädare från organisationer och myndigheter som endast mera allmänt eller i samband med arbete i viss arbetsgrupp har anledning att medverka i rådets arbete. Forskningen avses bli representerad av en ledamot i rådets styrelse. Vidare skall till rådet knytas en vetenskaplig referensgrupp.

Till grund för förslaget ligger dels det av utredningen om ett centralt råd för samordning av samhällets insatser mot brott avgivna betänkandet (Ds Ju 1973:6) Det brottsförebyggande rådet, dels det av kommittén för kriminologisk behandlingsforskning avgivna betänkandet (SOU 1973:35) Kriminologisk forskning.

Med hänsyn till det angelägna i att det brottsförebyggande rådets verksamhet snarast kom i gång tillkallade chefen för justitiedepartementet efter Kungl. Maj:ts bemyndigande den 1 juli 1973 sakkunniga med de arbetsuppgifter som utredningen om ett centralt råd för samordning av samhällets insatser mot brott föreslagit (Ju 1973:14). I samband härmed upphörde bl. a. det år 1966 tillsatta samarbetsorganet för åtgärder mot ungdomsbrottsligheten (Ju 1966:58). De sakkunnigas arbete som bedrivs i kommittéform avses upphöra om ett brottsförebyggande råd inrättas den 1 juli 1974. Inom kommittén har hittills tillsatts nio arbetsgrupper. En arbetsgrupp skall verka för att åtgärder vidtas framför allt från samhällets och företagens sida för att förhindra uppkomsten av brottstillfällen och i övrigt försvåra möjligheterna att begå brott. En arbetsgrupp skall ägna sig åt frågor om kriminalitetsprognoser. En arbetsgrupp skall i enlighet med de närmare direktiv som lämnas av rådets verkställande utskott biträda rådet i frågor rörande utskottets externa informationsverksamhet. För narkotikafrågor finns en särskild arbetsgrupp med uppgift att följa utvecklingen inom och utom landet på området. En arbetsgrupp har till uppgift att verka för samarbete mellan socialvård, skola och polis och en arbetsgrupp skall ägna sig åt frågor angående brottsförebyggande verksamhet bland barn och ungdom i skolåldern. En arbetsgrupp har till uppgift att verka för att åtgärder vidtas i syfte att underlätta anpassningen i samhället av personer som avtjänat frihetsberövande påföljder. Skolundervisningen i lag och rätt skall följas och främjas av en arbetsgrupp. Slutligen åligger det en arbetsgrupp att överväga hur uppgiften att verka för att lagstiftningen håller jämna steg med samhällsutvecklingen skall lösas.

Som utskottet under de senaste åren åtskilliga gånger framhållit då frågor om brott och brottsbekämpning aktualiserats i utskottsarbetet krävs i kampen mot brottsligheten inte bara insatser av rättsväsendet utan även av olika sociala myndigheter och organ, arbetsmarknadens företrä-

dare och skolan samt av enskilda, företag och organisationer. Det är här fråga om åtgärder på en bred front och delvis utanför vad som brukar betraktas som kriminalpolitik. En väsentlig förutsättning för att sådana åtgärder skall kunna leda till en varaktig minskning av brottsligheten är att det finns möjligheter att samordna de skilda verksamheterna. Hittills har saknats en instans med den mera övergripande uppgiften att samordna och planera det brottsförebyggande arbetet, och utskottet har också – då utskottet prövat motioner om tillsättande av en kriminalpolitisk beredning – uttalat att det kan finnas skäl att överväga inrättandet av ett centralt organ för att få ett mera samlat grepp på det kriminalpolitiska utvecklingsarbetet.

Mot bakgrund av det anförda ser utskottet med tillfredsställelse att förslag nu framlagts om inrättande av ett brottsförebyggande råd med uppgift framför allt att samordna samhällets och enskildas insatser mot brott. Utskottet ansluter sig i stort till vad som föreslagits beträffande rådets uppgifter och organisation. I likhet med departementschefen vill utskottet också understryka att det är angeläget att rådet inte bara verkar för en defensiv insats i brottsbekämpningen utan även tillgriper en mera offensiv metod i form av utarbetande av förslag till åtgärder.

I det följande återkommer utskottet till de olika spörsmål som aktualiserats i motioner eller eljest tilldragit sig utskottets särskilda uppmärksamhet.

Brottsförebyggande rådets ställning

Förslaget i propositionen att rådet skall bli en fristående myndighet direkt under Kungl. Maj:t kritiseras i tre motioner. I motionen 1974:151 uttalas farhågor för att kompetenskonflikter kan uppstå mellan rådet och myndigheter som driver brottsförebyggande verksamhet och för att berörda myndigheter kan komma att avstå från att aktualisera åtgärder i väntan på initiativ från rådet. Om rådet blir en självständig myndighet föreligger enligt motionärerna också fara för en ökad byråkratisering med åtföljande försening av och tröghet i handläggningen av rådets väsentliga uppgifter. Yrkandet går ut på att riksdagen skall uttala att det brottsförebyggande rådet inte bör inrättas som en fristående myndighet utan anknytas till statsrådsberedningen.

I motionen 1974:636 ifrågasätts om det brottsförebyggande rådet getts en sådan konstruktion och sådana resurser att det verkligen kan göra tillräckligt effektiva insatser. Enligt motionärerna är vissa av de uppgifter som avses bli anförtrodda rådet av en art som typiskt sett bör handhas av statsdepartementen. Särskilt gäller detta samordningen av olika samhällsorgans insatser. En sådan samordning kan enligt motionärerna knappast åstadkommas på verksamt sätt genom ett med andra myndigheter jämställt organ. Motionärerna anser att uppgifter av denna art måste åvila regeringen och hänvisar till att en av grundtankarna bakom 1965 års departementsreform var att departementens huvudupp-

gifter skulle vara planering och samordning. Mot bakgrund av det anförda anser motionärerna att ytterligare överväganden om det brottsförebyggande rådets konstruktion bör komma till stånd, varvid särskilt bör prövas alternativet med att förankra rådet i Kungl. Maj:ts kansli, t. ex. genom att chefen för justitiedepartementet och eventuellt andra statsråd ingår i rådet. Yrkandet går ut på att riksdagen beträffande rådets konstruktion skall uttala att rådet bör förankras i statsdepartementen i enlighet med vad som anförts av motionärerna och att rådet i avvaktan på förnyad prövning av frågan om dess konstruktion fortsätter sin verksamhet som kommitté. Liknande synpunkter framförs i motionen 1974:1261, vari yrkas att riksdagen som sin mening skall uttala att det brottsförebyggande rådet bör i avvaktan på förnyad prövning av frågan om dess konstruktion tills vidare fortsätta sin verksamhet som kommitté.

Utskottet, som i ärendet fått kompletterande upplysningar av företrädare för justitiedepartementet och kommittén, vill i anledning av motionerna understryka vad inledningsvis framhållits, nämligen att det brottsförebyggande rådet är avsett att vara ett samordnande och rådgivande organ med huvuduppgift att i samarbete med de olika myndigheter, vilka på sina särskilda områden bedriver brottsförebyggande verksamhet, söka komma till rätta med brottsligheten genom insatser på bred front. Som departementschefen framhåller skall rådet självfallet inte ha någon direktivrätt i förhållande till dessa myndigheter och organ. Någon ändring av ansvarfördelningen i fråga om insatser i brottsförebyggande syfte på skilda områden är således inte avsedd. Beaktas bör också att de myndigheter och organ vilka närmast blir berörda av rådets verksamhet avses bli representerade i rådet och dess expertorgan och härigenom får insyn i och inflytande på rådets verksamhetsplanering.

Mot denna bakgrund är det enligt utskottets mening naturligast att rådet inrättas som en fristående myndighet direkt under Kungl. Maj:t. För en sådan ordning talar också att myndighetsformen innebär påtagliga praktiska fördelar. Bl. a. kan personalen vid rådets kansli erbjudas fasta tjänster, vilket torde vara av stor betydelse för att rådet skall kunna få tillgång till kvalificerade befattningshavare.

I enlighet med det anförda tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag i denna del och avstyrker motionerna 1974:151, 1974:636 och 1974:1261 i motsvarande delar. Härutöver vill utskottet i anledning av uttalandena i motionen 1974:151 understryka vikten av att rådet kontinuerligt informerar andra berörda organ om sin verksamhetsplanering. Det är också som departementschefen framhåller av betydelse att myndigheterna – bl. a. för att undvika dubbelarbete – samråder med rådet vid planeringen av verksamhet som har närmare anknytning till rådets uppgifter. Tillkomsten av rådet får självfallet inte medföra att myndigheterna i sin verksamhetsplanering avstår från att ta upp brottsförebyggande åtgärder.

Brottsförebyggande rådets arbetsuppgifter

Som inledningsvis framhållits skall det brottsförebyggande rådet framför allt ha till uppgift att samordna samhällets och enskildas insatser mot brott och därvid bevaka de brottsförebyggande synpunkterna. Rådet skall vidare inom ramen för sina resurser vara oförhindrat att självt avgöra vilka frågor rådet anser vara av sådan vikt i det brottsförebyggande arbetet att de bör utredas närmare av rådet.

I motionen 1974:151 hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall anhålla att rådet får i uppdrag att företa en analys av massmedias roll i samband med brott och brottsförebyggande verksamhet och att snarast framlägga förslag om formerna för ett förbättrat samarbete mellan polisen och Sveriges Radio (yrkande 1). Motionärerna framhåller att massmedia spelar en viktig roll när det gäller att påverka attityder och skapa opinioner, och de kritiserar i vissa avseenden verksamheten vid Sveriges Radio.

Arbetsfältet för rådet kommer att bli mycket vidsträckt med hänsyn till att de flesta samhällsfrågor direkt eller indirekt kan få betydelse för brottsutvecklingen. Mot denna bakgrund anser utskottet i likhet med departementschefen att närmare direktiv för rådets verksamhet lämpligen inte bör meddelas. Utskottet tillstyrker således att rådet självständigt får besluta om sina arbetsuppgifter.

Vad gäller det i motionen upptagna spörsmålet delar utskottet motionärernas uppfattning om vikten av att massmedia engageras i det brottsförebyggande arbetet. Utskottet vill erinra om att i betänkandet Det brottsförebyggande rådet utredningen framhåller att till de frågor som påkallar särskild uppmärksamhet av rådet bör bl. a. information om straffades situation för att ändra allmänhetens attityder. Utredningen erinrar också om att samarbetsorganet för åtgärder mot ungdomsbrottsligheten övervägt att ta upp bl. a. massmedias bevakning av kriminalitetsproblem och insatser i brottsförebyggande syfte. Frågor angående åtgärder för att förbättra förhållandet mellan polisen och allmänheten berördes också i brottskommissionens betänkande (Ds Ju 1973:5) Åtgärder för att bekämpa brottsligheten och förbättra den allmänna ordningen, vilket låg till grund för Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:115. I propositionen anförde departementschefen att frågan om förhållandet mellan polisen och allmänheten blir en viktig uppgift för det centrala rådet för samordning av samhällets insatser mot brott. Som framgår av vad utskottet inledningsvis anfört har inom kommittén Brottsförebyggande rådet tillsatts en särskild arbetsgrupp för informationsfrågor.

Av vad utskottet sålunda anfört framgår att det av motionärerna upptagna spörsmålet redan aktualiserats såväl inom justitiedepartementet som i rådet. Med hänsyn härtill är någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen i denna del (yrkande 1) inte påkallad.

I detta sammanhang behandlar utskottet några motionsvägen upptagna spörsmål med nära anknytning till det brottsförebyggande rådets verksamhet.

I motionen 1974:151 hemställs att riksdagen skall anhålla att Kungl. Maj:t låter insamla och sammanställa uppgifter om vad brottsligheten kostar samhället och den enskilde i enlighet med vad i motionen anförts (yrkande 2). I motionen pekas på flera områden, där samhället och enskilda orsakas kostnader av brottsligheten, och framhålls att inga försök görs att utröna vad den samlade brottsligheten kostar samhället och enskilda.

Stora belopp satsas årligen inom många samhällsområden på åtgärder som direkt eller indirekt syftar till att bekämpa brottsligheten och på verksamheter som går ut på att bota skadeverkningarna av brott. Åtgärderna berör i stor utsträckning även andra verksamhetsområden än justitiedepartementets. Av naturliga skäl är det i det närmaste omöjligt att med någon större grad av säkerhet bedöma vad brottsligheten totalt kostar samhället. Det är knappast ens möjligt att ange samhällets utgifter för den brottsbekämpande verksamheten. I sistnämnda hänseende har emellertid gjorts vissa beräkningar, som redovisas i den inledande översikten i bilaga 4 till årets statsverksproposition. Det är här fråga om den del av anslagen inom rättsväsendet som är avsedd för åtgärder mot brott, fördelade dels på olika åtgärdsgrupper, dels på olika verksamhetsgrupper. Det sammanlagda beloppet uppgick budgetåret 1973/74 till ca 1,9 miljarder kr. Beloppet är framräknat med vissa förenklingar och begränsningar. I sammanhanget kan ytterligare nämnas att inom rikspolisstyrelsen kontinuerligt pågår insamling och sammanställning av uppgifter om vad vissa brott kostar den enskilde. Arbetet är i huvudsak baserat på uppgifter från försäkringsbolagen. Frågan har också diskuterats inom samarbetsorganet för ADB inom rättsväsendet.

I anslutning till vad utskottet anförde förra året i anledning av en motion om beräkning av den enskildes kostnader för brottsligheten (JuU 1973:26) vill utskottet framhålla att – även om andra värderingar än rent ekonomiska ytterst blir avgörande i kampen mot kriminaliteten – det finns anledning att fortsätta arbetet med att undersöka vad den samlade brottsligheten kostar. Någon särskild åtgärd från riksdagens sida i detta hänseende är dock inte erforderlig. Utskottet avstyrker alltså motionen 1974:151 i denna del (yrkande 2).

I samma motion begärs också att en utredning skall tillsättas med uppgift att framlägga förslag till sådana åtgärder att samhället snabbt kan reagera mot unga lagöverträdare, varvid någon form av jourdomstolar främst i storstäderna samt en ny påföljd i form av kortvarigt frihetsberövande bör övervägas.

Motionsspörsmålet har tidigare berörts av utskottet, senast i samband med de i propositionen 1973:115 framlagda förslagen till åtgärder för att bekämpa brottsligheten och förbättra den allmänna ordningen. I samband med avstyrkande av ett motionsyrkande med samma syfte som nu förevarande yrkande underströk utskottet (JuU 1973:26) – särskilt med tanke på de unga lagöverträdarna – angelägenheten av att tiden mellan den brottsliga handlingen och myndigheternas slutliga ställningstagande blir så kort som möjligt. Utskottet anslöt sig vidare till den av

brottskommissionen framförda uppfattningen att åtgärder bör vidtas som gör det möjligt för samtliga berörda myndigheter, dvs. polis, åklagare, barnavårdsnämnder och domstolar, att kunna behandla förekommande ärenden med erforderlig skyndsamhet, så att nödvändiga stöd- och hjälpinsatser sätts in på ett så tidigt stadium som möjligt. De närmare övervägandena härvidlag skulle enligt utskottet kunna anförtros det centrala rådet, som enligt betänkandet Det brottsförebyggande rådet avsågs med förtur ta upp frågor rörande ungdomsbrottsligheten och olika samarbetsfrågor på rättsvårdsområdet.

Vad utskottet sålunda anförde äger alltjämt giltighet. Den i motionen framförda tanken på särskilda jourdomstolar för unga lagöverträdare kan utskottet liksom föregående år inte ställa sig bakom. Ej heller finner utskottet anledning att frångå riksdagens tidigare ställningstagande till frågan om införandet av en ny påföljd för unga lagöverträdare i form av ett kortvarigt frihetsberövande. Som utskottet framhöll förra året är nämligen det behov som en sådan påföljd främst är avsett att fylla i erforderlig utsträckning tillgodosett genom brottsbalkens regler om anstaltsbehandling i samband med skyddstillsyn samt – i fråga om det yngre klientelet – genom barnavårdslagens bestämmelser om omhändertagande för utredning och intagning på ungdomsvårdsskola.

Utskottet avstyrker alltså motionen 1974:151 i denna del (yrkande 3).

I motionen 1974:1259 tas upp en fråga om en allmän översyn av de kriminaliserade beteendena i brottsbalken och specialstraffrätten. Motionärerna anser att straffstadgandena kontinuerligt måste ses över allteftersom samhället utvecklas, så att rättsväsendets resurser kan koncentreras till de lagöverträdelser som samhället betraktar som särskilt allvarliga. Motionärerna pekar på att flera av brottsbalkens bestämmelser under senare tid ställts under debatt och att många specialstraffrättsliga stadganden synes ha tillkommit utan tillräckliga överväganden av om straffen kunnat ersättas av annan sanktionsform. Enligt motionärerna torde en del straffbestämmelser i brottsbalken och särskilt i specialstraffrätten kunna upphävas och ersättas med andra sanktioner, t. ex. viten och skadestånd. Yrkandet går ut på att riksdagen skall begära en översyn av brottsbalkens val av kriminaliserade beteenden och av specialstraffrätten i syfte att begränsa antalet straffbestämmelser.

Enligt betänkandet Det brottsförebyggande rådet skall det särskilt åligga rådet att bl. a. verka för att lagstiftningen inom rådets verksamhetsområde håller jämna steg med samhällsutvecklingen. I linje härmed har som inledningsvis framhållits rådet i januari i år tillsatt en arbetsgrupp för kriminalpolitiska frågor. Enligt direktiven för gruppens arbete skall gruppen överväga hur den nyssnämnda uppgiften skall lösas och i samband därmed planlägga rådets mera långsiktiga kriminalpolitiska arbete. Gruppen skall vidare överväga om det finns anledning att se över de värderingar på vilka vår straffrätt grundas. Om gruppen finner en sådan översyn påkallad skall gruppen ge förslag om hur denna skall genomföras.

Då således det av motionärerna aktualiserade spörsmålet tagits upp till

övervägande inom rådet, är någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen 1974:1259 i denna del (yrkande A 1) inte erforderlig. Utskottet förutsätter att vid en översyn av brottsbalken och specialstraffrätten en särskild utredning kommer att tillkallas i sedvanlig ordning.

I motionen 1974:1261 hemställs om en förutsättningslös utredning av ett förslag som innebär att domstolarna i brottmål endast tar ställning i skuldfrågan, medan ett särskilt organ med starkt inslag av behandlingsexpertis beslutar om behandlingens utformning. Till stöd för yrkandet, som innefattar önskemål om en utredning, vars syfte i väsentliga delar är oförenligt med de grundtankar som uppbär brottsbalken och vår strafflagstiftning i stort, anförs endast att åtgärder som innebär ingrepp i individens integritet skall stå i rimlig proportion till hans samhällsfarlighet och vårdbehov. Med hänsyn härtill och då motionsspörsmålet har nära anknytning till sådana överväganden som ankommer på den nyssnämnda arbetsgruppen för kriminalpolitiska frågor inom brottsförebyggande rådet avstyrker utskottet bifall till motionen i denna del (yrkande 2).

Vissa frågor angående kriminologisk forskning

I propositionen understryks forskningens betydelse för rådets arbete. För att rådet i sin verksamhet skall få en kontinuerlig kontakt med forskningen föreslås att i rådets kansliorganisation skall ingå en enhet med uppgift att följa och utvärdera forskning som är av intresse för rådet samt sprida forskningsresultat inom rådet och till de myndigheter som berörs av rådets arbete. Enheten avses också utforma förslag och planer till olika forskningsprojekt samt administrera de forskningsprojekt som med medel från rådet genomförs utanför rådets organisation. Enheten skall även fungera som forskningsenhet inom det brottsförebyggande rådet. Vidare föreslås att den vetenskapliga referensgruppen vid rådet skall ha vetenskapligt rådgivande och samordnande uppgifter för kriminologisk forskning inom rättsväsendet samt från vetenskaplig synpunkt bedöma användningen av de medel som står till förfogande för kriminologisk forskning. Vidare avses referensgruppen biträda det brottsförebyggande rådet i frågor som rör samordning, planering och prioritering av forsknings- och utredningsverksamhet rörande brottsligheten och samhällets åtgärder mot brott. Gruppen föreslås slutligen vara rådgivande vetenskapligt organ för utvecklingsenheten vid rådet och den enhet som redan finns inom kriminalvårdsstyrelsen och i samråd med dessa enheter koordinera forskningsinsatser inom rättsväsendet. För finansiering av olika forskningsprojekt föreslås särskilda medel bli ställda till rådets förfogande.

I motionen 1974:151 framhålls att forskningsinsatser helt saknas beträffande de grundläggande frågorna om allmänprevention eller individualprevention. Under hänvisning till att årets statsverksproposition lämnar utrymme för antagande att den forskning det brottsförebyggande rådet skall initiera i främsta rummet är behandlingsforskning anser

motionärerna att riksdagen bör uttala, att forskningsgruppen inom rådet får i uppdrag att ta initiativ till en analys av allmänpreventionens betydelse i kriminalpolitiken. Enligt motionärerna måste dock själva forskningen i sedvanlig ordning bedrivas vid universitet och högskolor. Motionärerna anser det erforderligt att ytterligare en professur i kriminologi inrättas och begär därför att förslag härom skall föreläggas riksdagen.

Utskottet som under en följd av år ägnat stor uppmärksamhet åt den kriminologiska forskningen vill till en början understryka betydelsen av sådan forskning för utformningen av kriminalpolitiken. Som framhållits av kommittén för kriminologisk behandlingsforskning och i ett flertal remissyttranden över kommitténs betänkande har den kriminologiska forskningen hittills varit klart eftersatt i vårt land. Mot denna bakgrund ser utskottet med tillfredsställelse att en särskild organisation för forsknings- och utvecklingsarbete inom rättsväsendet föreslås bli knuten till det brottsförebyggande rådet samt att forskningsresurserna föreslås bli förstärkta. Utskottet har ingen erinran i stort mot den föreslagna organisationens uppbyggnad och arbetsuppgifter.

I likhet med motionärerna anser utskottet det väsentligt att den kriminologiska forskningen inte inskränks till behandlingsforskning utan att den ges en vidare syftning så att den kan tjäna som underlag för utformningen av kriminalpolitiken i stort. Det är här fråga om sådan forskning rörande exempelvis brottslighetens orsaker och brottsprevention i olika former som äger nära samband med den samhällsvetenskapliga forskningen vid universitet och högskolor. Enligt utskottets mening ligger en sådan mera grundläggande och långsiktig kriminologisk forskning inom ramen för de forskningsuppgifter som det kommer att åligga det brottsförebyggande rådet att stödja och initiera. I likhet med departementschefen anser emellertid utskottet att det bör ankomma på rådet att efter hörande av den vetenskapliga referensgruppen besluta om hur de medel som ställs till rådets förfogande för finansiering av olika forskningsprojekt skall användas. Utöver vad ovan anförts bör något uttalande från riksdagens sida innebärande prioritering av vissa forskningsuppgifter lämpligen inte göras. Utskottet avstyrker alltså motionen 1974:151 i denna del (yrkande 9).

Förslaget i samma motion (yrkande 10) om inrättande av ytterligare en professur i kriminologi – ett önskemål som inte prioriterats i fakulteternas anslagsframställningar – kan i det rådande budgetpolitiska läget inte tillstyrkas.

I motionerna 1974:195 och 1974:276 framställs yrkanden som syftar till inrättandet av en forsknings- och utvecklingsenhet vid rikspolisstyrelsen. I båda motionerna pekas på behovet av att polisverksamheten blir föremål för uppföljning och utvärdering, och i motionen 1974:276 framhålls också – i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits av kommittén för kriminologisk behandlingsforskning – att en sådan enhet bör bedriva systematiskt och praktiskt utvecklingsarbete, följa upp reformer och försöksverksamhet inom polisväsendet och

omsätta forskningsresultat i praktiken.

Enligt utskottets mening kan utvärderingen av reformer och förändringar inom polisens verksamhetsområde vara av stor betydelse såväl för kriminalpolitiken i stort som för planeringsarbetet och prioriteringarna inom polisväsendet. Utskottet kan därför i och för sig ställa sig bakom motionärernas uppfattning om värdet av ett uppföljnings- och utvecklingsarbete inom polisväsendet. I viss utsträckning sker sådant arbete redan nu vid rikspolisstyrelsen inom ramen för tillgängliga resurser. Angeläget är enligt utskottets mening att detta arbete fortsätts. Vad gäller den mer forskningsinriktade utvecklingsverksamheten är det av vikt att de begränsade resurserna inte splittras och att de sätts in på de områden där behovet bedöms vara störst. Avvägningen härvidlag bör enligt utskottets mening ankomma på det brottsförebyggande rådet. Under hänvisning till det anförda är utskottet inte berett att tillstyrka motionärernas förslag om inrättande av en särskild forsknings- och utvecklingsenhet vid rikspolisstyrelsen. Utskottet avstyrker alltså motionerna 1974:195 och 1974:276.

Anslagsfrågor

Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning till brottsförebyggande rådet innebär bl. a. att medel beräknats för 14 tjänster vid rådet, varav fem tjänster vid utredningsenheten och fem tjänster vid utvecklingsenheten.

I motionen 1974:636 framhålls att det brottsförebyggande rådet får centrala och viktiga uppgifter, som spänner över hela det kriminalpolitiska fältet. Enligt motionärerna måste det då också tillses att rådet får sådana resurser att det har möjlighet att fullgöra sina uppgifter. Motionärerna anser att rådets kansli bör förstärkas med ytterligare en forskningssekreterare och en handläggare samt med en assistent och två biträden. Motionärerna framhåller vidare att det är nödvändigt att rådet får möjlighet att åtminstone i viss utsträckning i huvudsaklig överensstämmelse med vad som tillämpas inom kommittéväsendet ersätta de experter som medverkar i rådets arbetsgrupper. Yrkandet går ut på att anslaget skall bestämmas till 1 985 000 kr.

Utskottet vill inledningsvis erinra om att i betänkandet Det brottsförebyggande rådet föreslagits att en stor del av sekreterar- och utredningsuppgifterna i rådets arbetsgrupper skall skötas av personal som arbetar i departement eller inom kommittéväsendet. Även personal i statliga verk förutsätts komma att utnyttjas i vissa fall. Utskottet delar departementschefens uppfattning att ett sådant förfarande är ändamålsenligt med hänsyn till att arbetsgrupperna får begränsade uppdrag och därför kommer att arbeta under kortare perioder samt till att grupperna måste tillföras särskild sakkunskap som inte finns att tillgå på annat håll. Även om rådets behov av arbetskraft i viss utsträckning kan tillgodoses genom anlitande av utomstående personal känner utskottet i likhet med motionärerna och flera remissinstanser en viss tvekan om den föreslagna kansliorganisationen är tillräcklig med hänsyn till de arbetsuppgifter som

skall utföras inom rådet. Närmare överväganden av frågan huruvida rådets kansli behöver förstärkas bör dock anstå till dess erfarenheter vunnits av verksamheten inom rådet. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer utvecklingen inom rådet och att förekommande behov av personalförstärkningar under det första verksamhetsåret kan tillgodoses även om anslagsanvisningen begränsas till det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet.

Vad gäller den i motionen upptagna frågan om ersättning till experter och kontaktmän har upplysts för utskottet att ersättning för närvarande utgår enligt kungörelsen (1946:394) med vissa bestämmelser angående kommittéer. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t sedan rådet inrättats tillser att den berörda ersättningsfrågan får en tillfredsställande lösning.

Någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen 1974:636 i denna del påkallas inte.

Utöver vad sålunda anförts föranleder Kungl. Maj:ts förslag under ifrågavarande punkt inte några erinringar eller uttalanden från utskottets sida. Utskottet tillstyrker att brottsförebyggande rådet inrättas den 1 juli 1974 och att Kungl. Maj:t lämnas begärt bemyndigande.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

A. att riksdagen beträffande inrättande av ett brottsförebyggande råd med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:151 (yrkande 11), motionen 1974:636 (yrkande 1) och motionen 1974:1261 (yrkande 1), samtliga i denna del, godkänner att ett brottsförebyggande råd med de uppgifter som angetts i propositionen inrättas den 1 juli 1974,

B. att riksdagen beträffande analys av massmedias roll i den brottsförebyggande verksamheten avslår motionen 1974:151 i denna del (yrkande 1),

C. att riksdagen beträffande samhällets kostnader för brottsligheten avslår motionen 1974:151 i denna del (yrkande 2),

D. att riksdagen beträffande samhällets reaktion mot unga lagöverträdare avslår motionen 1974:151 i denna del (yrkande 3),

E. att riksdagen beträffande översyn av brottsbalken och specialstraffrätten avslår motionen 1974:1259 i denna del (yrkande A 1),

F. att riksdagen beträffande begränsning av domstolarnas befattning med påföljdsfrågor i brottmål avslår motionen 1974:1261 i denna del (yrkande 2),

G. att riksdagen beträffande forskning om allmänpreventionens betydelse avslår motionen 1974:151 i denna del (yrkande 9),

H. att riksdagen beträffande inrättande av en professur i kriminologi avslår motionen 1974:151 i denna del (yrkande 10),

I. att riksdagen beträffande särskild utvecklingsenhet vid rikspolisstyrelsen avslår motionen 1974:195 och motionen 1974:276,

K. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag bemyndigar Kungl. Maj:t att vid rådet inrätta en ordinarie tjänst som chef för rådets kansli med beteckningen r,

L. att riksdagen beträffande medelsberäkningen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:636 i denna del (yrkande 2 a) till *Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1974/75 anvisar ett förslagsanslag av 1 550 000 kronor.

2. **Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader.** Kungl. Maj:t har under punkten A 12 (s. 53) föreslagit riksdagen att till Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader för budgetåret 1974/75 anvisa ett reservationsanslag av 2 150 000 kr.

Motion

I motionen 1974:636 av herr Fälldin m. fl. (c) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition 1974:1, bilaga 4, punkt A 12 beslutar att till Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader för budgetåret 1974/75 anvisa ett reservationsanslag av 2 550 000 kr. (yrkande 2 b).

Utskottet

Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning under ifrågavarande punkt innebär att 500 000 kr. beräknats för undersökningar av narkotikamissbrukets omfattning, 430 000 kr. beräknats för informationsverksamhet och 1 220 000 kr. för forskning. För innevarande budgetår har till kriminologisk forskning (prop. 1973:1, bil. 4, p. F 7, JuU 1973:15, rskr 1973:152) anvisats ett reservationsanslag av 535 000 kr. Från anslaget bestrids kostnaderna för kriminologisk behandlingsforskning inom kriminalvårdens anstalts- och frivårdssektor. Den övervägande delen av anslaget åtgår för finansiering av utvärderingen av den pågående försöksverksamheten med förstärkta frivårdsresurser inom Sundsvalls skyddskonsulentdistrikt. Den formella ledningen av projektet handhas f. n. av justitiedepartementet med kommittén för kriminologisk behandlingsforskning som vetenskaplig referensgrupp. Enligt departementschefen bör projektet fr. o. m. nästa budgetår handhas av brottsförebyggande rådet och de medel som anvisats under anslaget Kriminologisk forskning överföras till anslaget A 12.

I motionen 1974:636 yrkas att anslaget under förevarande punkt skall räknas upp med 400 000 kr. Motionärerna framhåller att förslaget i statsverkspropositionen innebär att rådet endast i mycket begränsad utsträckning får möjlighet att stödja forskning som ej projekterats av rådet och hänvisar till att kommittén för kriminologisk behandlingsforskning hade föreslagit att 1 230 000 kr. skulle ställas till rådets förfogande för finansiering av forsknings- och utvecklingsprojekt.

Ett genomförande av Kungl. Maj:ts förslag under ifrågavarande punkt innebär att brottsförebyggande rådet under nästa budgetår kommer att disponera omkring 685 000 kr. för finansiering av nya forsknings- och utvecklingsprojekt. Enligt utskottets mening föreligger svårigheter att nu bedöma om rådet under sitt första verksamhetsår behöver disponera ytterligare resurser för att stödja eller initiera nya projekt. Med hänsyn härtill och mot bakgrund av det statsfinansiella läget kan utskottet inte tillstyrka en uppräkning av anslaget. Utskottet godtar alltså Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning och avstyrker motionen 1974:636 i denna del (yrkande 2 b).

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:636 i denna del (yrkande 2 b) till *Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader* för budgetåret 1974/75 anvisar ett reservationsanslag av 2 150 000 kr.

3. **Statsrådsberedningen.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkten A 1 (s. 9 och 10) och hemställer

att riksdagen till *Statsrådsberedningen* för budgetåret 1974/75 anvisar ett förslagsanslag av 4 033 000 kr.

4. **Kommittéer m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkten A 3 (s. 11 och 12) och hemställer

att riksdagen till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1974/75 anvisar ett reservationsanslag av 9 500 000 kr.

Stockholm den 18 april 1974

På justitieutskottets vägnar
ASTRID KRISTENSSON

Närvarande: fru Kristensson (m), fröken Mattson (s), herrar Polstam (c), Larfors (s), Johansson i Växjö (c), Jönsson i Malmö (s), Westberg i Ljusdal (fp), Nygren (s), Bengtsson i Göteborg (c), fru Bergander (s), herrar Nilsson i Visby (s), Fransson (c), fru Wiklund (c), herrar Wijkman (m)[1] och Pettersson i Västerås (vpk).

[1] Ej närvarande vid behandlingen av utskottets hemställan under punkten 1 såvitt gäller moment H och I. Vid behandlingen av utskottets hemställan under punkten 1 såvitt gäller moment K och L och vid behandling av punkterna 2–4 ersattes herr Wijkman av fru Lindquist (m).

Reservationer

vid *punkten 1*

1. beträffande inrättande av ett brottsförebyggande råd (moment A i utskottets hemställan) av fru Kristensson (m), herrar Westberg i Ljusdal (fp) och Wijkman (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Utskottet, som" och slutar med "brottsförebyggande åtgärder" bort ha följande lydelse:

Utskottet, som i ärendet fått kompletterande upplysningar av företrädare för justitiedepartementet och kommittén, vill till en början understryka vad inledningsvis framhållits, nämligen att det brottsförebyggande rådet är avsett att vara ett samordnande och rådgivande organ med huvuduppgift att i samarbete med de olika myndigheter, vilka på sina särskilda områden bedriver brottsförebyggande verksamhet, söka komma till rätta med brottsligheten genom insatser på bred front. Rådets verksamhetsområde kommer således att bli mycket vidsträckt och beröra ett flertal olika samhällsfrågor. Någon begränsning av rådets arbetsuppgifter föreslås inte i propositionen. Vissa av rådets uppgifter synes vara av den natur att de inte bör handhas utanför statsdepartementen. Särskilt gäller detta uppgiften att samordna olika samhällsorgans insatser mot brott och att verka för att lagstiftningen håller jämna steg med samhällsutvecklingen. I viss utsträckning synes rådets verksamhet även kunna komma att beröra utformningen av kriminalpolitiken i stort, en uppgift som självfallet liksom hittills bör ankomma på statsmakterna. Beaktas bör också att de föreslagna arbetsuppgifterna innebär att rådet i det brottsförebyggande arbetet kommer att inta en ledande ställning och därigenom i praktiken utöva ett avgörande inflytande på andra myndigheters verksamhet. Även om som departementschefen framhåller rådet inte skall ha någon direktivrätt i förhållande till andra myndigheter och organ är riskerna för kompetenskonflikter stora.

Mot bakgrund av det anförda är det enligt utskottets mening naturligt att känna en viss tvekan inför förslaget att ge rådet ställning som en särskild myndighet för samordning av samhällets insatser mot brott. Denna tvekan förstärks av ovissheten om det på sikt föreligger behov av ett permanent sådant organ. De myndigheter och organ som närmast berörs av rådets verksamhet har en var inom sitt verksamhetsområde redan tagit vissa initiativ till eller vidtagit sådana brottsbekämpande åtgärder som rådet är avsett att initiera och samordna. Det bör vidare understrykas att någon ändring i ansvarsfördelningen i fråga om insatser i brottsförebyggande syfte på skilda områden inte är avsedd. Även efter rådets inrättande skall således berörda myndigheter svara för att vederbörliga åtgärder vidtas. Under rådets första verksamhetsår kommer rådets arbete självfallet att bli av stor betydelse för samordning av och initiativ till olika insatser i brottsförebyggande syfte. På längre sikt kan det emellertid ifrågasättas om rådet kan bli mycket mer än ett samråds-

och informationsorgan som i viss utsträckning söker initiera brottsförebyggande åtgärder inom olika samhällsverksamheter.

Osäkerheten om hur rådets verksamhet kommer att gestalta sig gör det också svårt att bedöma rådets behov av fast anställd personal. I detta hänseende vill utskottet erinra om att som tidigare berörts rådets arbete i stor utsträckning skall bedrivas i arbetsgrupper. Enligt departementschefens uttalanden avses utomstående personal till stor del bli anlitad för uppgifter i arbetsgrupperna. Som skäl härför åberopas bl. a. att arbetsgrupperna får begränsade uppdrag och att de därför kommer att arbeta under kortare perioder. Beträffande återstående arbetsuppgifter lämnas i propositionen endast en redogörelse för de uppgifter som skall utföras inom rådets utvecklingsenhet.

Enligt utskottets mening talar även vissa rent praktiska skäl mot att inrätta rådet som en självständig myndighet. Härvidlag vill utskottet peka på de i motionen 1974:151 framförda farhågorna för att de myndigheter som berörs av det brottsförebyggande arbetet kan komma att avstå från att aktualisera brottsförebyggande åtgärder i avvaktan på initiativ från rådet samt för att ytterligare spridning av ansvaret för brottsförebyggande åtgärder på flera organ kan medföra dubbelarbete och minska effektiviteten i brottsbekämpningen.

I huvudsak här upptagna överväganden gör att utskottet för närvarande inte kan ställa sig bakom förslaget att inrätta rådet som en självständig myndighet. Enligt utskottets mening bör frågan om rådets ställning tas upp till förnyad prövning sedan erfarenheter vunnits av rådets verksamhet som kommitté. En möjlighet som därvid särskilt bör uppmärksammas är att i enlighet med förslaget i motionen 1974:151 anknyta rådet till statsrådsberedningen. Uppmärksamhet bör även ägnas åt de av utskottet ovan berörda frågorna om förhållandet mellan rådets arbetsuppgifter och statsmakternas ansvar för det kriminalpolitiska arbetet samt gränsdragningen mellan rådets verksamhetsområde och de av rådets verksamhet berörda myndigheternas och organens ansvarsområden. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t snarast vidtar åtgärder för att den personal som är fast engagerad i kommitténs arbete kan beredas erforderlig trygghet i anställningen. Vad utskottet anfört i anledning av motionerna 1974:151, 1974:636 och 1974:1261 bör ges Kungl. Maj:t till känna. Utskottets ställningstagande innebär att Kungl. Maj:ts förslag i denna del avstyrks.

Ställningstagandet ger icke anledning till annan medelsanvisning än den Kungl. Maj:t föreslagit.

dels att utskottets hemställan under A bort ha följande lydelse:

A. att riksdagen beträffande inrättande av ett brottsförebyggande råd med avslag på Kungl. Maj:ts förslag och i anledning av motionen 1974:151 (yrkande 11), motionen 1974:636 (yrkande 1) och motionen 1974:1261 (yrkande 1), samtliga i denna del, ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

2. beträffande analys av massmedias roll i den brottsförebyggande verksamheten (moment B i utskottets hemställan) av fru Kristensson (m) och herr Wijkman (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Vad gäller" och slutar med "inte påkallad" bort ha följande lydelse:

Som motionärerna framhåller har massmedia stor betydelse när det gäller att påverka allmänhetens attityder och att skapa opinioner. Under senare år har från flera håll riktats kritik mot den roll massmedia spelar i det brottsförebyggande arbetet. Därvid har bl. a. pekats på att framför allt Sveriges Radio i vissa avseenden inte ger en rättvisande bild av de rättsvårdande organens insatser och att laglydnaden minskar när medborgarnas skyldighet att efterleva lagar och andra författningar ifrågasätts. En år 1973 företagen opinionsundersökning om allmänhetens kunskaper om och attityder till polisen, redovisad i brottskommissionens betänkande (DsJu 1973:5), visar att förhållandet mellan allmänheten och polisen på det hela taget är mycket gott. Omkring en tredjedel av de tillfrågade ansåg att storstadsmorgontidningar, TV och kvällstidningar ger en oftast alltför negativ bild av polisen och dess verksamhet.

I väsentliga delar synes kritiken kunna föras tillbaka på det förhållandet att samarbetet mellan Sveriges Radio och polisen varit otillfredsställande. Med hänsyn till det angelägna i att massmedia engageras i det brottsförebyggande arbetet anser utskottet i likhet med motionärerna det väsentligt att samarbetet mellan Sveriges Radio och polisen förbättras. Från statsmakternas sida har vissa åtgärder vidtagits i detta syfte genom förstärkning av polisens informationsresurser. Vad som nu erfordras är insatser från ledningen för Sveriges Radio, och enligt utskottets mening bör det brottsförebyggande rådet snarast till övervägande ta upp frågan om formerna för ett samarbete mellan Sveriges Radio och polisen. I samband härmed bör rådet också närmare analysera massmedias roll i samband med brott och brottsförebyggande verksamhet. Vad utskottet anfört i anledning av motionen 1974:151 i denna del bör ges Kungl. Maj:t till känna.

dels att utskottets hemställan under B bort ha följande lydelse:

B. att riksdagen beträffande analys av massmedias roll i den brottsförebyggande verksamheten i anledning av motionen 1974:151 i denna del (yrkande 1) ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

3. beträffande samhällets kostnader för brottsligheten (moment C i utskottets hemställan) av fru Kristensson (m) och herr Wijkman (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Stora belopp" och slutar med "(yrkande 2)" bort ha följande lydelse:

Brottsligheten medför årligen stora skadeverkningar för enskilda och det allmänna. En del av dessa skadeverkningar kan naturligtvis inte uppskattas ekonomiskt. Det är här främst fråga om det lidande som

drabbar de enskilda brottsoffren. Andra följder av brottsligheten låter sig däremot väl mätas i ekonomiska termer, t. ex. samhällets utgifter för brottsbekämpningen, försäkringsbolagens utbetalningar på grund av stöldförsäkringar och handelns förluster på grund av stölder och snatterier. Vidare förorsakar brottsligheten direkt eller indirekt mätbara utgifter för bl. a. sjuk- och socialvård samt förluster på grund av produktionsbortfall. Som motionärerna framhåller drabbar kostnaderna för brottsligheten i sista hand den enskilde genom skatter samt stigande försäkringspremier och varupriser. Varje satsning som leder till en minskning av brottsligheten medför således en besparing för den enskilde medborgaren.

Vissa beräkningar har hittills gjorts i fråga om utgifterna för samhällets brottsbekämpande verksamhet. Kostnaderna redovisas i den inledande översikten i bilaga 4 till årets statsverksproposition. Det är här fråga om den del av anslagen inom rättsväsendet som är avsedd för åtgärder mot brott, fördelade dels på olika åtgärdsgrupper, dels på olika verksamhetsgrupper. Det sammanlagda beloppet uppgick budgetåret 1973/74 till ca 1,9 miljarder kr. Beloppet är framräknat med vissa förenklingar och begränsningar. I sammanhanget kan ytterligare nämnas att det inom rikspolisstyrelsen kontinuerligt pågår insamling och sammanställning av uppgifter om vad vissa brott kostar den enskilde. Arbetet är i huvudsak baserat på uppgifter från försäkringsbolagen. Frågan har också diskuterats inom samarbetsorganet för ADB inom rättsväsendet.

Som utskottet framhöll förra året i anledning av en motion om beräkning av den enskildes kostnader för brottsligheten (JuU 1973:26) finns det – även om andra värderingar än rent ekonomiska ytterst blir avgörande i kampen mot kriminaliteten – anledning att intensifiera arbetet med att undersöka vad den samlade brottsligheten kostar.

Enligt utskottets mening är det angeläget att en sammanställning av vad brottsligheten kostar samhället och den enskilde nu kommer till stånd. Till ledning för en sådan sammanställning torde – förutom ovan angivna uppgifter – upplysningar även kunna inhämtas från socialstyrelsen, försäkringsbolagen m. fl. I likhet med motionärerna anser utskottet att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att insamla och sammanställa uppgifterna.

Vad utskottet anfört i anledning av motionen 1974:151 i denna del bör ges Kungl. Maj:t till känna.

dels att utskottets hemställan under C bort ha följande lydelse:

C. att riksdagen beträffande samhällets kostnader för brottsligheten i anledning av motionen 1974:151 i denna del (yrkande 2) ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

4. beträffande samhällets reaktion mot unga lagöverträdare (moment D i utskottets hemställan) av fru Kristensson (m) och herr Wijkman (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 7 med "Motionsspörsmålet har" och slutar på s. 8 med "(yrkande 3)" bort ha följande lydelse:

Motionsspörsmålet har tidigare berörts av utskottet, senast i samband med behandlingen av de i propositionen 1973:115 framlagda förslagen till åtgärder för att bekämpa brottsligheten och förbättra den allmänna ordningen. I samband med prövningen av ett motionsyrkande med samma syfte som nu förevarande yrkande underströk utskottet (JuU 1973:26) – särskilt med tanke på de unga lagöverträdarna – angelägenheten av att tiden mellan den brottsliga handlingen och myndigheternas slutliga ställningstagande blir så kort som möjligt. Utskottet anslöt sig vidare till den av brottskommissionen framförda uppfattningen att åtgärder bör vidtas som gör det möjligt för samtliga berörda myndigheter, dvs. polis, åklagare, barnavårdsnämnder och domstolar, att kunna behandla förekommande ärenden med erforderlig skyndsamhet, så att nödvändiga stöd- och hjälpinsatser sätts in på ett så tidigt stadium som möjligt.

Vad utskottet sålunda anförde äger alltjämt giltighet. Enligt utskottets mening är det angeläget att åtgärder för att förkorta handläggningstiden i brottmål mot unga lagöverträdare nu snarast blir föremål för närmare utredning. En möjlighet att påskynda brottmålsprocessen som därvid särskilt bör uppmärksammas är det av motionärerna framförda önskemålet om jourdomstolar, en tanke som i ett vidare perspektiv även förts fram av brottskommissionen. Sådana domstolar eller en på annat sätt förenklad brottmålsprocess bör inte ha avseende allenast på unga lagöverträdare utan gälla generellt.

Vad gäller den i motionen framförda tanken på någon form av kortvarigt frihetsberövande för unga lagöverträdare vill utskottet erinra om att nuvarande möjligheter till korttidsbehandling i anstalt i huvudsak är inskränkta till vård i ungdomsvårdsskola och skyddstillsyn med anstaltsbehandling. Den förstnämnda vårdformen leder i praktiken till mycket långa omhändertaganden, och anstaltsbehandling i samband med skyddstillsyn kan endast ifrågakomma för den som fyllt 18 år. Någon möjlighet att som påföljd ådöma unga lagöverträdare ett kortare frihetsberövande än en månad saknas helt.

Enligt utskottets mening behöver det nuvarande påföljdssystemet kompletteras med en särskild brottspåföljd som innebär ett kortvarigt frihetsberövande, exempelvis under två eller tre dagar. En sådan reaktionsform finns i flera andra länder och är påkallad med hänsyn till den ständigt ökande och allt grövre ungdomsbrottsligheten. Påföljden skulle väsentligen komma i fråga för ungdomar som är på väg in i allvarligare brottslighet och skulle kunna bryta en brottsaktivitet som eljest efter någon tid kan medföra ingripande påföljder av typ intagning i ungdomsvårdsskola, fängelse eller ungdomsfängelse. Ett införande av en sådan påföljd ligger således helt i linje med statsmakternas intentioner att en påbörjad brottsutveckling hos ungdomar bör brytas på ett så tidigt stadium som möjligt. Ett tidigt insatt sådant kortvarigt frihetsberövande

skulle också i många fall vara ett mer humant och mindre skadligt ingripande än t. ex. fängelse. Åtgärden bör självfallet ske i samråd och samverkan med vårdnadshavare, barnavårdsnämnd, skola och polis.

De olika frågor som sammanhänger med införandet av en påföljd av berört slag bör enligt utskottets mening tas upp till närmare prövning. Därvid bör särskilt uppmärksammas om motionärernas önskemål kan tillgodoses genom ändring av brottsbalkens regler om anstaltsbehandling i samband med skyddstillsyn, innebärande dels att reglerna blir tillämpliga även på dem som inte fyllt 18 år dels att de ger möjlighet till kortare frihetsberövanden än en månad. De närmare övervägandena härvidlag torde enligt utskottets mening lämpligen böra ske i samband med den av utskottet ovan förordade utredningen om åtgärder för att påskynda brottmålsprocessen.

dels att utskottets hemställan under D bort ha följande lydelse:

D. att riksdagen beträffande samhällets reaktion mot unga lagöverträdare i anledning av motionen 1974:151 i denna del (yrkande 3) ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

5. *beträffande särskild utvecklingsenhet vid rikspolisstyrelsen* (moment I i utskottets hemställan) av fru Kristensson (m) och herr Westberg i Ljusdal (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "och 1974:276" bort ha följande lydelse:

Motionärernas önskemål kan föras tillbaka till ett av kommittén för kriminologisk behandlingsforskning framlagt förslag om en särskild forsknings- och utvecklingsenhet vid rikspolisstyrelsen. Kommittén framhöll att polisforskning förekommit endast i mycket begränsad omfattning här i landet och att kunskapen om förhållandena inom detta verksamhetsfält och om olika åtgärders verkningssätt är ytterst bristfällig. En mycket angelägen forskningsuppgift är enligt kommittén förhållandet mellan polisen och allmänheten. Kommittén pekade vidare på att utvärderingar av reformer och förändringar inom polisens verksamhetsområde är av stor betydelse i kriminalpolitiska sammanhang och för planeringsarbete och prioriteringar inom polisväsendet.

I likhet med motionärerna och flera remissinstanser ansluter sig utskottet till kommitténs bedömning och anser det angeläget att utvärdering sker av reformer och förändringar inom polisens verksamhetsområde som grund för ett kontinuerligt utvecklingsarbete. För att arbetet skall kunna ge ett så gott praktiskt resultat som möjligt och tjäna som underlag för beslutsfattande är det enligt utskottets mening väsentligt att arbetet utförs i nära anslutning till rikspolisstyrelsens kontinuerliga verksamhet. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att en särskild utvecklingsenhet bör inrättas vid rikspolisstyrelsen med uppgift att bedriva systematiskt och praktiskt utvecklingsarbete, följa upp försöksverksamhet och omsätta forskningsresultat i praktiken. Enheten bör däremot inte handha några egentliga forskningsuppgifter utan forskningen bör i sedvanlig ordning bedrivas vid universitet och högskolor.

Som kommittén framhållit bör kriminalvårdsstyrelsens nuvarande utvecklingsenhet kunna tjäna som modell för rikspolisstyrelsens enhet. Den bör sålunda ha tre fasta tjänster varav minst en med administrativ inriktning jämte en biträdestjänst. Enheten bör även disponera över ett projektanslag för att bestrida projektkostnader och ett expensanslag för andra kostnader i samband med det löpande arbetet. Medel för mera omfattande undersökningar bör som framhålls i motionen 1974:276 kunna sökas ur de medel som brottsförebyggande rådet disponerar för att bestrida forsknings- och utvecklingsprojekt.

Utskottets ställningstagande innebär att motionerna 1974:195 och 1974:276 tillstyrks.

dels att utskottets hemställan under I bort ha följande lydelse:

I. att riksdagen beträffande särskild utvecklingsenhet vid rikspolisstyrelsen med bifall till motionerna 1974:195 och 1974:276 hos Kungl. Maj:t hemställer att förslag om en särskild utvecklingsenhet vid rikspolisstyrelsen snarast föreläggs riksdagen.

6. beträffande medelsberäkningen (moment L i utskottets hemställan) av herrar Polstam (c), Johansson i Växjö (c), Bengtsson i Göteborg (c), Fransson (c) och fru Wiklund (c), som anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 11 med "Utskottet vill" och slutar på s. 12 med "påkallas inte" bort ha följande lydelse:

Som motionärerna framhåller kommer det brottsförebyggande rådet att få centrala och viktiga uppgifter inom hela det kriminalpolitiska området. För rådets arbete kommer forskningen att bli av stor betydelse. I enlighet härmed föreslås i propositionen att vid rådet skall finnas en särskild utvecklingsenhet. Enligt utskottets mening är det synnerligen angeläget att rådet får sådana personalresurser att det kan fullgöra sina uppgifter. I likhet med flera remissinstanser ifrågasätter utskottet om den föreslagna kansliorganisationen är tillräcklig. Särskilt gäller detta i fråga om personal vid utvecklingsenheten och för administrativa uppgifter. I detta hänseende vill utskottet hänvisa till att kommittén för kriminologisk behandlingsforskning föreslagit att utvecklingsenheten borde ha ytterligare två tjänster utöver dem för vilka departementschefen beräknat medel samt till att kommittén Brottsförebyggande rådet i sitt remissyttrande över förslaget framhållit att behovet av biträdespersonal underskattats och föreslagit en förstärkning av den administrativa personalen till följd av den utökade verksamheten. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet i likhet med motionärerna att rådets kansli bör förstärkas med en forskningssekreterare, en handläggare, en assistent och två biträden.

Som inledningsvis framhållits skall rådets arbete i stor utsträckning bedrivas i arbetsgrupper, i vilka experter och kontaktmän från olika myndigheter, organ och företag skall medverka. Även om som motionärerna framhåller denna medverkan i rådets arbete aldrig kan gottgöras

genom marknadsmässiga ersättningar är det givetvis erforderligt att rådet får möjlighet att åtminstone i viss utsträckning ersätta experterna och kontaktmännen. För utskottet har upplysts att ersättning f. n. utgår enligt kungörelsen (1946:394) med vissa bestämmelser angående kommittéer. Enligt utskottet bör inrättande av rådet inte föranleda någon ändring härvidlag. För arvode åt experter och kontaktmän bör därför medel beräknas.

I enlighet med det anförda bör anslaget under ifrågavarande punkt såsom föreslagits av motionärerna bestämmas till 1 985 000 kr.

dels att utskottets hemställan under L bort ha följande lydelse:

L. att riksdagen beträffande medelsberäkningen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1974:636 i denna del (yrkande 2 a) till *Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1974/75 anvisar ett förslagsanslag av 1 985 000 kr.

Särskilt yttrande

vid *punkten 1*

beträffande forskning om allmänpreventionens betydelse (moment G i utskottets hemställan) av fru Kristensson (m) och herr Wijkman (m):

Som framhållits i motionen 1974:151 lämnar årets statsverksproposition utrymme för antagande att den forskning som det brottsförebyggande rådet skall initiera fortfarande i främsta rummet är behandlingsforskning.

Av utskottets uttalanden i fråga om rådets befattning med den mera grundläggande och långsiktiga kriminologiska forskningen följer emellertid enligt vår mening att rådet skall stödja och initiera även sådan forskning i fråga om allmänpreventionens betydelse som förordats i motionen. Då vi således genom utskottets uttalanden i motiveringen vunnit i allt väsentligt gehör för våra synpunkter, anser vi det inte erforderligt att reservera oss mot utskottets hemställan.